

© LUB VAN DUICK

BIOVEILIGHEID BIJ BELGISCH RUNDVEE STERK IN OPMARS?

Bioveiligheid is een belangrijk hulpmiddel om de preventie van dierziekten te bewerkstelligen. Sommige bioveiligheidsmaatregelen zijn ingrijpend, zoals het scheiden van verschillende leeftijdsgroepen, maar andere zijn relatief eenvoudig toe te passen, zoals het gebruik van bedrijfskledij en -laarzen. – Bert Damiaans & Steven Sarrazin, UGent

De laatste jaren legt de veehouderij zich steeds meer toe op de preventie van dierziekten in plaats van op het genezen van individuele dieren. Niet alleen het welzijn van mens (arbeidsvreugde) en dier heeft hier baat bij, er speelt ook een economisch belang. Een ziek dier verbruikt immers energie ter bestrijding van de ziekte, die niet kan aangewend worden voor productie. Daarnaast zijn er ook minder diergeneesmiddelen, waaronder antibiotica, nodig.

Een belangrijk hulpmiddel om deze verandering tot stand te brengen is bioveiligheid. Bioveiligheid is het geheel van maatregelen die worden toegepast om ziekteverspreiding tegen te gaan, zowel tussen bedrijven als binnen het eigen bedrijf. Externe bioveiligheid heeft betrekking op de maatregelen tegen het binnenkomen van ziekten op het bedrijf, interne bioveiligheid richt zich op verspreiding binnen het bedrijf.

Wat vindt de Vlaamse veehouder?

Dit concept is meer ingeburgerd op varkens- en pluimveebedrijven dan op rundveebedrijven.

Uit een enquête bij rundveehouders blijkt dat zij het begrip eerder associëren met voedselveiligheid of biologische landbouw. Als het concept verder wordt uitgelegd, linkt men bioveiligheid vaak aan verplichte maatregelen die men moet nemen (zoals de toegang tot het bedrijf beperken) bij de uitbraak van epidemische dierziekten (bijvoorbeeld mond- en klauwzeer), waardoor bioveiligheid een negatieve bijklank krijgt. Nochtans heeft de toepassing van bioveiligheidsmaatregelen ook nut bij veel voorkomende dierziekten, zoals bijvoorbeeld kalverdiarree, BVD en mastitis. Bioveiligheidsmaatregelen zijn reeds aanwezig op het bedrijf. Je moet ze enkel toepassen. Een meerderheid van de ondervraagde Vlaamse veehouders gaf aan dat er wel bedrijfskledij en -laarzen

aanwezig waren op hun bedrijf, maar ze werden meestal niet gebruikt. Verder is de Vlaamse veehouder van mening dat een verbeterde bioveiligheid niet noodzakelijk hoge kosten, veel tijd of arbeid met zich meebrengt. Er kan bijvoorbeeld gewerkt worden van jong naar oud om versleping van ziektekiemen van oudere dieren (met een hogere weerstand) naar de jongere dieren (met een lagere weerstand) te voorkomen. Een dergelijke aanpassing van het werkschema vraagt natuurlijk wat extra tijd, maar veel veehouders gaven al aan dat ze er minder tijd in hoeven te steken eens ze zich hebben aangepast aan de nieuwe manier van werken.

Wat brengt het op?

Tijdens een Europese bijeenkomst van veehouders, dierenartsen en vertegenwoordigers uit de dierlijke productie uit 22 Europese landen werden 20 bioveilig-

heidsmaatregelen beoordeeld op efficiëntie (Kan de toepassing van de maatregel helpen om ziekte te voorkomen?), haalbaarheid (Is het wel mogelijk om een deze maatregel toe te passen?) en rendement (Brengt de toepassing van de maatregel ook iets op?). Tabel 1 geeft een overzicht van deze maatregelen, samen met hun score (hoe lager, hoe beter). Hierbij valt op dat maatregelen die goed scoren in een bepaalde categorie, meestal ook goed scoren in de andere categorieën. De maatregel die het hoogst beoordeeld werd, is de aanwezigheid van een aparte afkalfstal die alleen voor dit doel wordt gebruikt. Er moet zeker worden vermeld dat zieke dieren in deze stal worden gehuisvest. Een goede hygiëne in de afkalfstal zorgt ervoor dat een pasgeboren kalf, dat ter wereld komt zonder

.....
Een verbeterde bioveiligheid brengt niet noodzakelijk hoge kosten, veel tijd of arbeid met zich mee.

noemenswaardige immuniteit, niet onmiddellijk wordt besmet. Bovendien is ook de immuniteit van het moederdier rond de periode van het afkalven gedaald. Verder scoren vooral maatregelen goed die de infectiedruk laag houden, zoals reiniging en desinfectie van stallen en voertuigen en een aparte krengeplaats. Ook verspreiding tussen de groepen tegengaan door het gebruik van apart materiaal voor elke stal scoort hoog. Al deze maatregelen hebben betrekking op de interne bioveiligheid. Ze gaan dus vooral ziekteverspreiding op het bedrijf zelf tegen. Dit is een goede ontwikkeling aangezien er vaak minder aandacht wordt besteed aan interne dan aan externe bioveiligheid. Ook enkele externe bioveiligheidsmaatregelen scoren hoog: het gebruik van bedrijfskledij en -laarzen, een hygiënesluis voor het betreden van de stal en een knaagdierbestrijdingsprogramma. Ook het vermijden van weidecontact met dieren van andere bedrijven werd aangehaald, aangezien de dieren zo ziektes van buiten het bedrijf kunnen oplopen (figuur 1). Hoewel de toepassing van sommige van deze maatregelen wel een inspanning met zich kan meebrengen, werd er toch een hoog rendement verwacht. De laagst beoordeelde bioveiligheidsmaatregelen waren douchen en een diervrije periode van 24 uur voor het betreden van

de stal. Deze werden niet haalbaar bevonden. Dit valt te begrijpen omdat men bijvoorbeeld niet kan verwachten dat een dierenarts slechts één bedrijf bezoekt per dag. Ook het rendement hiervoor was zeer laag, omdat de investeringen zeer hoog zijn. Dit betekent echter niet dat er geen alternatieven voorhanden zijn om het niet toepassen van deze maatregelen op te vangen. Aangezien men weet dat veel professionele bezoekers (dierenartsen, veehandelaars, inseminatoren, adviseurs ...) meerdere bedrijven per dag betreden, zou dit des te meer een stimulans moeten zijn om extra aandacht te besteden aan bijvoorbeeld het gebruik van bedrijfsspecifieke kledij, een maatregel die wel beter scoort. Eerder verrassend is de slechte score van enkele andere maatregelen. Het opdelen van het bedrijf in een

aangeeft hoe het anders en eventueel beter kan, lijkt aangewezen.

Hoe moet het nu verder?

Het is echter van belang te benadrukken dat de algemene bioveiligheidsprincipes vertaald moeten worden naar bedrijfsspecifieke adviezen die de bioveiligheid op een bepaald bedrijf verbeteren. Ieder rundveebedrijf heeft immers een eigen structuur en manier van werken, bijvoorbeeld: hoewel het toepassen van een goede quarantaine bij aankoop van runderen uiterst belangrijk is, is deze maatregel minder van belang als een bepaald bedrijf geen runderen aankoopt. Ondervraagde rundveehouders geven aan dat de bedrijfsdierenarts hun eerste en belangrijkste aanspreekpunt is. Bovendien beschikt de bedrijfsdierenarts over de nodige

Tabel 1 Elk van de 20 bioveiligheidsmaatregelen werd gerangschikt volgens efficiëntie, haalbaarheid en rendement. Een maatregel met score 1 werd het best beoordeeld, een maatregel met score 20 komt op de laatste plaats. - Bron: UGent

Bioveiligheidsmaatregel	Efficiëntie	Haalbaarheid	Rendement
Een aparte afkalfstal, alleen voor dit doeleinde gebruikt	1	3	1
Goede reiniging en desinfectie van de stallen	2	7	2
Geen weidecontact met dieren van andere bedrijven	3	5	5
Voertuigen voor dierlijk transport zijn leeg, gereinigd en gedesinfecteerd voor toegang tot het bedrijf	4	6	4
Bij aankoop wordt altijd een quarantaine toegepast van ten minste 4 weken	5	12	11
Een systematisch plan voor knaagdierbestrijding	6	1	3
Specifiek materiaal per stal	7	8	7
Dode dieren worden in een aparte krengeplaats bewaard, weg van de stallen	8	2	6
Wegwerp- of bedrijfsspecifieke kleding en laarzen verplicht voor het betreden van de stal	9	10	9
Bij aankoop wordt altijd gebruik gemaakt van dezelfde veekoopman	10	18	8
Leeftijdsgroepen scheiden in verschillende compartimenten	11	15	10
Personeel mag niet op een ander bedrijf met rundvee werken	12	9	13
Hygiënesluis aanwezig voor het betreden van de stal	13	14	14
Geen huisdieren toegelaten in de stal	14	13	12
Scheiding in een zuiver (geen toegang van buitenaf) en een vuil gedeelte	15	19	18
Analyse van het drinkwater tweemaal per jaar	16	4	16
Een systematisch plan voor insectenbestrijding	17	16	19
Strikte werklijnen (van jongste naar oudste dieren werken)	18	17	15
Een minimum 'diervrije' periode van 24 uur voor men de stallen mag betreden	19	11	19
Douchen verplicht voor het betreden van de stallen	20	20	20

zuiver en vuil gedeelte en het werken volgens looplijnen vereisen wel een aanpassing van de veehouder, maar deze maatregelen zijn vrij makkelijk uit te voeren en brengen geen verdere kosten mee. Toch scoren ze zeer laag zowel voor verwachte haalbaarheid als voor efficiëntie. Bovendien bleken deze maatregelen op varkensbedrijven wel haalbaar. Misschien kunnen we dit verklaren doordat rundveehouders aangeven dat er nood is aan eenvoudig en praktisch advies omtrent de toepassing van bioveiligheid. Met andere woorden, advies van buitenaf dat

kennis omtrent bioveiligheid en dierziektepreventie en kent hij het bedrijf goed. Vraag dus raad aan je bedrijfsdierenarts. Wie zelf het heft in eigen handen wil nemen, kan eventueel ook www.biocheck.ugent.be raadplegen, waar je veel informatie kan vinden over bioveiligheid in het algemeen. ■

Beide auteurs werken voor de Vakgroep Voortplanting, Verloskunde en Bedrijfsdiergeneeskunde van de Faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Gent.